

נייר עמדה

מכרז על משאבי ים המלח – לאור הפרותיה לכאורה של כי"ל את תנאי מניית

הזהב

[לקראת דיון ביום 13.11.2017 בוועדת הכספים]

עם תום הזיכיון לפי חוק, ועל מנת שיוכלו חברי הכנסת לקבל החלטה בדבר מתכונת הארכתו, עליהם לדרוש שיועמד לרשותם המידע הרלוונטי. **ראשית**, על ועדת הכספים לדרוש לקבל לידיה את עמדת החשבת הכללית היוצאת לגבי הפרותיה לכאורה של כי"ל את תנאי מניית הזהב, על מנת לקבל עמדה מושכלת אם יש למנוע מחברת כי"ל את האפשרות להמשיך ולהשתמש במשאבי ים המלח, או לכל הפחות למנוע ממנה להתמודד על הארכת הזיכיון ובכלל כך עצם זכאותה לשימוש בזכות הסירוב שבחוק. **שנית**, על ועדת הכספים לדרוש לקבל את המידע בדבר הדיונים של הצוות ליישום ההמלצות בנושא פעולות הממשלה לקראת תום תקופת זיכיון ים המלח ("ועדת נוה") – ובכלל זאת, את מועדי הדיונים שהתקיימו, פרוטוקולים שלהם ומסקנות הוועדה.

רקע קצר: עד לשנת 1992 הייתה כי"ל חברה ממשלתית. במסגרת הפרטתה, נקבעה בתקנון מניית זהב, שנועדה להגן על האינטרסים החיוניים של המדינה. תנאי המנייה נקבעו בסעיף 8(ב) (8) לתקנון החברה, שם מפורטים האינטרסים החיוניים של המדינה, וזכויותיה. לשון הסעיף:

"(8) בתקנות אלה, "העניינים החיוניים של המדינה":

(א) לשמור על אופיה של החברה וחברות הבת שלה, מפעלי ים המלח בע"מ, רותם אמפרט נגב בע"מ, חברת ברום ים המלח בע"מ, תרכובות ברום בע"מ ותמי (אי.מי.י.) מכון למחקר ולפיתוח בע"מ (החברה וחברות הבת הנ"ל יכוננו להלן בתקנה (ב) זו: "החברות") כחברות ישראליות שמרכז עסקיהן וניהולן ייעשה בישראל.

(ב) לפקח על השליטה במחצבים ובאוצרות הטבע, לשם פיתוחם וניצולם היעיל, לרבות יישום מרבי בישראל של תוצאות ההשקעות, המחקר והפיתוח.

(ג) למנוע רכישה של עמדת השפעה בחברות על-ידי גורמים עוינים, או גורמים העלולים לפגוע בענייני חוץ ובטחון של המדינה.

(ד) למנוע רכישה של עמדת השפעה בחברות או את ניהולן של החברות, כאשר רכישה או ניהול כאמור עשויים ליצור מצב של ניגודי אינטרסים מהותיים העלולים לפגוע באחד מן העניינים החיוניים המפורטים לעיל."

הבעיה: מבקשות חופש מידע שהוגשו על ידינו, החל משנת 2002 לא הוגשה ולו בקשת חריגה אחת ממניית הזהב לאישור השרים כמתחייב ממנה, וזאת למרות שכי"ל וחברות הבת שלה המשיכו לבצע את אותם סוגי עסקאות ופעולות בניגוד למניית הזהב, אשר בגינם התבקשו ואף ניתנו

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

אישורים בשנים שקדמו. בנוסף, כ"ל הפרה לכאורה את תנאי קבלת אישור המדינה להעברת ייצור ידע וטכנולוגיה מחוץ לחברה, כמו גם לא קיבלה את הסכמת המדינה בנוגע להחלטותיה על שינוי ו/או ארגון מחדש של מבנה החברה ושמירת החברה כחברה ישראלית שמרכז פעילותה בישראל. התנועה סבורה כי על פניו מדובר בהפרות בוטות אשר מחייבות בדיקה יסודית של עמידה של כ"ל בתנאי מניית הזהב [פירוט ההפרות לכאורה מצורפות כנספח א'].

כחלק מהיערכות המדינה לתום תקופת זיכיון ים המלח, ביצעה החשבת הכללית במשרד האוצר בדיקה בדבר קיומן של הפרות כאמור. מסקנות הבדיקה הוגשו למנכ"ל משרד האוצר, אולם טרם פורסמו. יצוין כי התנועה הגישה עתירה לפי חוק חופש המידע לקבלת המסקנות, אשר עודנה תלויה ועומדת. לעמדתנו, על ועדת הכספים לדרוש לקבל לידיה את המידע העדכני באשר להתנהלותה של כ"ל, כתנאי בסיסי לזיון האם היא בכלל זכאית לזכות סירוב בתום הזיכיון.

בדיון בוועדת הכספים שנערך בנושא ביום 28.2.2017, נמסר מטעם ועדת נוה כי פרוטוקולי הדיונים בוועדה יפורסמו לציבור וכי מסקנות הוועדה יוגשו ביוני 2017; אף על פי כן, באתר האינטרנט של משרד האוצר אין כל מידע בדבר פעילות הוועדה או פרוטוקולים שלה, ומסקנות הוועדה טרם פורסמו לציבור. יצוין כי גם בעניין זה, לאחר שלא התקבל מענה ממשרד האוצר, הגישה התנועה עתירה לפי חוק חופש המידע לקבל מידע בדבר הדיונים שנערכו באוצר בנושא מניית הזהב. גם במקרה זה, מדובר במידע הכרחי עבור חברי הכנסת לצורך קבלת החלטה מושכלת בדבר הארכת הזיכיון לקראת סיומו.

לפיכך, אנו ממליצים לוועדת הכספים, מתוקף תפקידה כמפקחת על פעולות הממשלה, לדרוש לקבל לידיה את המידע המלא באשר להתנהלות הוועדה טרם קבלת החלטות בנושא.

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

נספח א'

1. **הפרות לכאורה בתנאי בסעיף 8(ב)1** בעניין קבלת אישור המדינה להעברת ייצור, ידע וטכנולוגיה מחוץ לחברה:

נוסח הסעיף

(1) מכירה או העברה של נכסים מהותיים של החברה או הקניית כל זכות אחרת בנכסים כאמור (להלן: "העברה"), שלא במהלך העסקים הרגיל של החברה, יהיו חסרי תוקף ללא הסכמתו של המחזיק במניית המדינה המיוחדת, אשר יהיה רשאי להתנגד להעברה של נכס מהותי כאמור רק אם היא עשויה לדעתו לפגוע באחד מן האינטרסים החיוניים של המדינה כהגדרתם להלן.

בתקנה 8(ב)1 זו - העברה של נכסים מהותיים שלא במהלך העסקים הרגיל של החברה משמעותה - לרבות בכת אחת או בחלקים, בין בעסקה אחת ובין בסדרת עסקאות של כל אחד מאלה:

(א) העברה של מניות או ניירות ערך אחרים בחברה, לרבות ניירות ערך המוחזקים בידי החברה בתאגיד אחר, אשר כתוצאה ממנו יחזיק אחר ביותר מ 25% - מזכויות ההצבעה בחברה או בתאגיד האחר, או שכתוצאה ממנה עוברת או עשויה לעבור בעתיד השליטה בחברה או בתאגיד האחר למחזיק אחר (בפסקה זו, העברה - לרבות הקצאה של ניירות ערך).

(ב) נכסים חיוניים לקיומה ולפיתוחה או לשמירת כושר הייצור של החברה. נכסים אלו יכללו: קווי ייצור, לרבות מתקני ייצור, זכויות כרייה וחציבה, מערכי שיווק, ידע וטכנולוגיה - בין אם הם מוגנים בפטנטים ובין בזכויות קניין רוחני אחרות, ובין אם לאו.

ההפרות לכאורה

א. בתשקיף שפרסמה כ"ל במסגרת הנפקתה בבורסת ניו-יורק בספטמבר 2014 היא סוקרת את הפרויקטים המרכזיים שהיא מבצעת בחו"ל וביניהם הפרויקט באתיופיה בשיתוף עם חברת אלאנה פוטאש. במסגרת התשקיף מצהירה כ"ל באופן מפורש שהיא תתמוך ותספק לאלאנה פוטאש טכנולוגיה ומידע המבוסס על הניסיון שצברה בתחומים הרלוונטיים לפרויקט.

ב. על פי הדוחות הכספיים של כ"ל לשנת 2014, בכוונת החברה להשקיע 435 מיליון דולר בספרד לצורך צמיחה והתרחבות, זאת במקביל לביטול השקעות בהיקף נרחב בישראל.

ג. בשנת 2014 חתמה כ"ל על הסכם לשותפות אסטרטגית עם חברת Yunnan Yuntianhua הסינית. כחלק מהתכנית האסטרטגית כ"ל תשקיע חצי מיליארד דולר בשותפות חדשה שתוקם (jv) ותעסוק בפעילות בשוק הפוספט בסין (עמ' 32 לדוח כספי לשנת 2014).

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

ד. ניתן לראות מהחלטות האסיפה הכללית של מפעלי ים המלח מתאריך 18.10.1998 שעניינה היה לאשר התקשרות בהסכם למיזם משותף עם חברה סינית (מיזם אשר בסוף לא יצא לפועל), בדומה להתקשרות הנוכחית עם חברת יונאן, שהתנאי לאישור ההתקשרות הוא אישור מדינת ישראל מכוח תנאי מניית המדינה המיוחדת. במשך הזמן שחלף מאז ככל הנראה הבינה הנהלת כ"ל שאין צורך לקבל באמת את אישור המדינה ובהתקשרות הנוכחית עם חברת יונאן היא עשתה זאת על דעת עצמה.

ראייה מכרעת לכך נמצאת בהודעה שפרסמה כ"ל בתאריך 16.12.14 ובה היא מציינת, בדומה להחלטה משנת 1998, שאישור ההסכם כפוף לרשויות השונות בסין. אולם אין שמץ של זכר לדרישת אישור מדינת ישראל, אשר לה זכויות מעוגנות במניית המדינה המיוחדת.

2. **הפרות לכאורה בתנאי בסעיף 8(ב)2** בעניין החלטות על שינוי או ארגון מחדש של מבנה החברה, או מיזוג (למעט מיזוגי תאגידיים שבשליטת החברה), ללא הסכמת המחזיק במניית המדינה:

נוסח הסעיף

(2) החלטות על פירוק מרצון, וכן החלטות על פשרה או הסדר לפי סעיף 350 לחוק החברות, או החלטות על שינוי או ארגון מחדש של מבנה החברה, או על מיזוג (למעט מיזוגי תאגידיים שבשליטתה של החברה או בשליטת חברת בת, כשאין בהם כדי לפגוע בזכויותיו או בסמכויותיו של המחזיק במניית המדינה המיוחדת) - יהיו חסרי תוקף ללא הסכמת המחזיק במניית המדינה המיוחדת.

ההפרות לכאורה

א. כ"ל משנה את כל המבנה הארגוני של החברה על ידי הפיכתה ל"כ"ל אחת" כפי שמכנה זאת מנכ"ל החברה סטפן בורגס במכתבו לעובדים מתאריך 23.10.13. במהלך זה מפורקים כל הדירקטוריונים המגזריים ויצירת דירקטוריון חד-שכבתי. בורגס פונה במכתבו לעובדים וכותב כי "אנו סומכים על תמיכתם ויודעים כי תעשו את המיטב שביכולתכם כדי לאפשר מעבר חלק ומוצלח למבנה החדש". שינוי המבנה הארגוני בניגוד לס"ק 2 דורש את אישור המדינה כמחזיקת המנייה המיוחדת (הדבר עולה גם מהדוחות הכספיים לשנת 2013).

ב. בתחילת חודש פברואר נחנך באמסטרדם מטה השירות והפעילות החדש של כ"ל, מטרתו של המטה היא להוות את מרכז הרכש העולמי של החברה. במרכז זה מועסקים 300 עובדים, זאת במקביל לתהליך פיטורים במפעל הברום בישראל במסגרת תכנית ההתייעלות.

רח' יפו 208, ירושלים 94383 * מען למכתבים : ת.ד. 4207, ירושלים 91043 * טל: 02-5000073 פקס: 02-5000076
شارع يافا 208، القدس 94383 * العنوان للرسائل : ص.ب. 4207، القدس 91043 * هاتف: 02-5000073 فاكس: 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B.4207 Jerusalem 91043 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: economic@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

3. **הפרות לכאורה בתנאי בסעיף 8(ב)(8)(א)** בעניין השמירה על חברת כ"ל וחברות הבת שלה כחברות ישראליות אשר מרכז פעילותן בישראל:

נוסח הסעיף

(א) לשמור על אופייה של החברה וחברות הבת שלה, מפעלי ים המלח בע"מ, רותם אמפרט נגב בע"מ, חברת ברום ים המלח בע"מ, תרכובות ברום בע"מ ותמי (אי.מי.י.) מכון למחקר ולפיתוח בע"מ (החברה וחברות הבת הנ"ל יכוננו להלן בתקנה 8(ב) זו: "החברות") כחברות ישראליות שמרכז עסקיהן וניהולן ייעשה בישראל.

ההפרות לכאורה

א. לכ"ל מתקני ייצור בגרמניה, הולנד, ספרד, בריטניה וארה"ב (עמ' 93 לדוח כספי 2013).

ב. כ"ל הציבה לעצמה שני יעדים אסטרטגיים מרכזיים: הראשון הוא צמצום העלויות לצורך שמירה והגברה של כושר התחרות בשווקים המרכזיים. והשני הוא שימת דגש על הרחבת הפעילות בשווקים בעלי פוטנציאל צמיחה גבוהה, בעיקר באסיה, דרום אמריקה ומזרח אירופה. (עמ' 89 לדוח הכספי 2013).

ג. בשנת 2013 51% ממחזור המכירות של כ"ל נבע מייצור המתבצע מחוץ לישראל. בשנת 2014 52% ממחזור המכירות של כ"ל נבע מייצור המתבצע מחוץ לישראל. (עמ' 90 לדוח כספי 2014).

ד. מהדוחות הכספיים של כ"ל לשנים 2013–2014 עולה כי בשנת 2013 כ"ל העסיקה 5,238 עובדים בישראל, ו-12,152 עובדים ברחבי העולם, בעוד שבשנת 2014 כ"ל העסיקה 4,940 עובדים בישראל, ו-12,457 עובדים בעולם. ברור איפה כי ישנה ירידה בכמות העובדים המועסקים בישראל, ובמקביל ישנה עליה בכמות העובדים המועסקים בעולם.

נראה אם כן כי חברת כ"ל נוקטת במדיניות ברורה לנחוושה להעברת ידע ונכסים אל מחוץ לישראל, כל זאת בניגוד לתנאי מניית הזהב, תוך פגיעה לכאורה באינטרסים החיוניים של מדינת ישראל.